

Põlevkivivaru kasutamise riikliku arengukava komisjoni koosoleku

PROTOKOLL nr 4

Tallinn,

22. september 2006

Toimumise koht: Keskkonnaministeerium, Narva mnt 7a, tuba 301

Koosoleku algus: kell 10.00

Koosoleku lõpp: kell 11.30

Osavõtjad: Rein Raudsep (komisjoni esimees) ja komisjoni liikmed Alo Adamson, Dimitri Kaljo, Einari Kisel, Ants Martins, Hella Riisalu, Kalmer Sokman, Raivo Vilu, Peep Siitam, Ants Pauls, Lauri Lelumees, Jüri Soone, Veronika Verš, Jaanus Purga, Jüri Landberg, Enno Vinni.
Protokollija Triinu Ehala

Puudus: Ando Leppimann

Päevakord:

- 1) Uute liikmete tutvustamine
- 2) Eelmise korra protokollil läbivaatamine
- 3) Põlevkivi kasutamise riikliku arengukava 2007-2015 koostamise Ümarlaua 2.kohtumise tulemused
- 4) Rein Raudsepa ülevaade KSH arengust
- 5) Seisukoha võtmine küsimuses - mis on riiklik huvi?
- 6) Algatatud küsimused

Komisjoni koosolek:

Rein Raudsep avab Komisjoni koosoleku. Tutvustab päevakava ja uusi Komisjoni liikmeid: Jaanus Purgat ja Jüri Landbergi.

Vahepeal on tehtud avaldusi Eesti Energia poolt elektrienergia ekspordi suhtes. Tahetakse hakata rohkem eksportima elektrienergiat. Välisminister Urmas Paet on läbirääkimisi teinud Jordania esindajatega. Sealsed spetsialistid tahavad põhiliselt tutvuda turismiga Eestis, aga samuti ka Eesti põlevkivi-alaste tehnoloogiatega.

Dimitri Kaljo:

See ei ole ainult turismiga tutvumine. Eesti Energia tahab seal tööd tegema hakata. Paluti Tallinna Tehnikaülikoolist kaasabi.

Rein Raudsep:

Riigikogus on areng toimunud. Sotsiaaldemokraadid alustasid seaduseelnõud, et kinnitada Põlevkivi Arengukava Riigikogus. Seda otsust hääletati ja eelnõu edasine menetlemine võeti maha.

Ants Pauls:

Kõik ministrid on lubanud, et see tuleb Riigikokku.

Enno Vinni:

Oleme arutanud nelja omavalitsusega ja tahame pöörduda Riigikohtusse, et tunnistada see sama punkt Maapõueseaduse muutmise seaduse põhiseaduse vastaseks. Teatud osa Riigikoguliikmeid on sellest kõrvale jäetud.

Rein Raudsep:

Komisjoni eelmise korra protokoll. On kellelgi kommentaare?

Peep Siitam:

Minu poolt esitatud materjalid võiks panna lisaks protokollide juurde ja saata need laiali kõigile Töögrupi liikmetele.

Raivo Vilu:

Materjalid ja protokollid võiks panna Keskkonnaministeeriumi kodulehele üles.

Keskkonnauhenduste Kojas on olemas list probleemidest. Võibolla võiks meie protokollid sinna panna?

Dimitri Kaljo:

Kui panna neid kuhugi ülesse, siis ainult Keskkonnaministeeriumi kodulehele.

Rein Raudsep:

Nõustun Dimitri Kaljo ettepanekuga.

OTSUS:Nõupidamiste protokollid ja muud materjalid pannakse ülesse Keskkonnaministeeriumi kodulehele.

Raivo Vilu:

Protokollis ei kajastu vajalikul määral eelmise korral minu algatatud kliimadiskussioon. Peaksime rõhutama, et Põlevkivi Arengukava puudutab otseselt Eesti rahvusvahelist positsiooni kliimamuutuste suhtes. Peaksime selles suhtes võtma kindla seisukoha.

Rein Raudsep:

Kui Arengukava tööversioon jõuab meie kätte, siis hakkame lahkama seda küsimust. Palun vaadake kõik oma seisukohad kindlasti vahepeal üle.

Ants Pauls:

Meie Töögrupp on juhtiv töögrupp. Kes on organ, kes suhtleb avalikkusega?

Rein Raudsep:

Protokollid on üks väljund, mis aitab avalikkusega suhelda. Meil on siiaani olnud ainult 2 Ümarlauda. Avalikkuse juurde jõuame KSH aruande ja Arengukavaga, siis kui nad valmis on. Meie protsess on avalik.

Jaanus Purga:

Eelmine kord otsustasime nii, et Rein Raudsep suhtleb Komisjoni poolelt ja Anto Raukas suhtleb Töögrupi poolelt avalikkusega. Teised liikmed infot ei jaga.

Rein Raudsep:

Kui me paneme Keskkonnaministeeriumi koduleheküljele protokollid siis pole probleemi, sest kõik on avalik. Loogiline on see, et Komisjoni otsuseid kommenteerib Komisjoni esimees. Teised liikmed võivad ka vajaduse korral kommenteerida, aga sel juhul peavad nad ütleva, et räägivad enda nimel.

Rein Raudsep:

Ümarlause 2. kohtumine. On selle protokollide kohta midagi kellelgi kommenteerida?

Peep Siitam:

Mul oleks 2 märkust.

1. Osaliste suhtes - Ümarlause on „auru väljalaskmise“ koht ja seda ei saa hukka mõista. Ei saa tolereerida seda, et Ümarlause osalejad valetavad rahvale nende ees esinedes. Näiteks Peep Vassiljev ütles üleilsel koosolekul, et meie Komisjon on tootjate esindajate koosolek. Meid on siin Komisjonis 17st komisjoniliikmest kõigest 3. Samuti ei saa tolereerida seda, kui koetakse üles hüsteeriat põlevkivi kaevanduse plaanide osas. Segati ära fosforiidileiukoht põlevkivileiukohaga.

2. Arutelu kohta: jäi kummitama Olavi Tammemäe lause protokollide leheküljel 4 :“Me loome selle dokumendiga aluse selle kohta, et saame aru, mis kogust põlevkivi ja kust on võimalik ühiskondlikult aktsepteeritavate mõjudega kaevandada.“ Me oleme rääkinud siin, et räägime põlevkivi kasutamisest mitte kaevandamisest.

Rein Raudsep:

Ta mõtles ilmselt ikka kasutamist. Protokollis oli lihtsalt valesti kirjas.

Avatud ühiskond on see, kus igäüks ütleb välja oma arvamuse. Igäühel on oma arvamus olemas.

Lahendust siin ei ole. Koosseisu ja sõnavõtude üle ei ole mõtet vaielda. Fosforiidileiukohta ei saa segada ära põlevkivileiukohaga. Keskkonnaministeerium peaks rohkem levitama õiget teavet – kas peaks sellise lause sisse panema?

Raivo Vilu:

Avalikkuse küsimus. Me peame leidma väljundi, kuidas avalikkust paremini teavitame. Avalikkuse harimine ja selgituste andmine on väga oluline osa Komisjoni tööst.

Rein Raudsep:

Keskkonnaministeeriumi avalike suhete osakond tegeleb pidevalt iga päev avalikkuse harimisega. Kuid avalikustamist ei ole kunagi küllalt.

Raivo Vilu:

Kogu teema on üle politiseeritud. See takistab asju Ümarlauas rahulikult arutamast. Raske oli ümarlauda kuulata.

Rein Raudsep:

KSH programmide avalikel aruteludel Maidlas oli palju inimesi. Seal tuli välja, et inimesed segavad asjad ära. Praegu on jutt süsteemi loomisest, mitte kaevandamise lubade andmisest. Inimesed segasid ära KSH Programmi ja Põhidokumendi. Seletamisest ei ole kunagi küllalt- see on õige märkus!

Raivo Vilu:

Ei ole võimalik rääkida kasutamisest ilma kaevandamiseta.

Rein Raudsep:

Otsus: Kõlama jäi siis-parem teabe levitamine!

Rein Raudsep:

Keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi areng.

Ma ei saanud praegu siia kutsuda põhi Programmi tegijat, kuna ta on välislähetuses. Protsess käib. Ette on valmistatud vastused avaldustele, kus seletatakse ära, mida on võimalik Programmi panna. Millalgi jõuab Programm ka Keskkonnaministeeriumisse. See töövariant tuleks meie Komisjonis arutlusse võtta enne seda, kui kujundatakse ministeeriumi seisukoht. Kujutan ette, et oktoobrikuus. Probleem on selles, et paralleelselt tehakse juba Keskkonnamõju hindamise aruannet. Kui Programmi muudame, siis tuleb ka Aruannet muuta. See saab olema lähiajal. Loodame, et septembri lõpus juba tuleb Programmi variant.

Kas kellelgi on kommentaare sel teemal?

Vaikus.

Riiklik huvi.

Ka Ümarlaual puudutati seda teemat natukene. Eelmisel komisjoni koosolekul härra Kaljo ütles ilusa lause: „Riiklik huvi on organiseerida põlevkivi kasutust mõistlikul moel, see on väljendatud Riigikogu otsuses.“ On kellelgi kommentaare selle kohta?

Dimitri Kaljo:

Minu lause on liiga üldine. Sellega piirduda ei saa. Tuleks aspekte veel sisse tuua.

Raivo Vilu:

Tuleks täpsemalt määratleda riikliku huvi valdkonnad:

- 1.Võiks olla efektiivsus, meie tuleviku energeetika oma. See, kuidas põlevkivi areng puudutab seda.
- 2.Kindlasti peaksime arutama keskkonnaprobleeme (regionaalseid).
- 3.Sotsiaalsed probleemid ja keskkond kokku panna. Peame arvestama varustuskindlusega, mis sisaldab ka riikliku julgeolekut, poliitilisi ja tehnoloogilisi probleeme. Peame määratlema kliimamuutuste suhtes Eesti positsiooni. Siiamani on Eesti selles passiivne olnud.

Einari Kisel:

Kaljo lauset võiks laiendada: „riiklik huvi on organiseerida põlevkivi kasutust mõistlikul moel, võttes arvesse efektiivsust, julgeolekut, sotsiaalseid aspekte, keskkonda.“

Rein Raudsep:

Sinna eelmisele lausele võiks veel olla lisatud:....jätkusuutlikult (sotsiaalsed aspektid...jne).

Enno Vinni:

Tuleks arvestada demograafilisi muutuseid Ida-Virumaal.

Peep Siitam:

Kaevandamine ei saa olla ainult kaevandamine. Räägime kogu komplektist, ärme räägi ainult kaevandamisest.

Ants Pauls:

Mul on ettepanekud tegevuskavasse, mis Arengukava juurde tuleb:

1.Põlevkivi kaevandamisega tekkivate jäätmete korduskasutuse oluliseks suurendamiseks tuleks Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumist tellida alusuuringud jäätmete probleemidest ning korraldada rahvusvaheline konkurss. Seoses uute tehnoloogiatega killustiku tootmisest, et mäed oleksid väiksemad. Toodame aastas 5 miljonit tonni tuhka, millest kasutame 200 000 tonni. Meie inseneriteadus on kompleksides. Tuleks Euroopast spetsialiste juurde kutsuda. Euroopas viiakse tuhk ära. Tuleks sellega tegeleda. Keskkonnaministeerium võiks teha Arengukava, näiteks aastal 2008. TTÜ Ehitusmaterjalide Instituut on minetanud oma kvaliteetsuse. Kutsun ülesse kaasama rahvusvahelist üldsust.

2.Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumist tuleks tellida uuring põlevkiviõli väärtustamisest Eesti ettevõtetes. See ei peaks olema riigihuvi.

Sisust: Saadan selle pärast kõigile ka e-mailiga. Katsun arutada seda asja ka Riigikogu Majandus-ja keskkonnakomisjonis. Põhikavas on kirjas, et peab olema optimaalsete hindadega kütus ja energiavarustus, peab olema vajalik kohalik genereerimine ja tuleb tõhustada energiakasutust soojus, elektri ja kütusemajanduses. Tuleb tegutsevate mäeettevõtete kaeveväljadega piirnevaid aktiivse varu blokke käsitleda, kui nende ettevõtete reservi, sest see mõjutab elektri soojahinda ja ei ole mõtet Narva karjääri kõrvalt anda kaevandamislubasid näiteks Rakvere õlitechasele ja vedada kaugelt kütust elektrijaamadesse.

Elektrienergia vajadusteks tuleb kaevandamislubasid väljastada tavakorras, muudeks vajadusteks oksjoni korras. Tegutsevatele mäeettevõtetele ei ole mõtet anda välja kaevelubasid. Meil ei teki kunagi normaalset põlevkiviturgu, kuna üks tarbija on nii suur ja üks tootja on nii suur, et nad nullivad turu ära. Kaevandamislubade taotlejad peaks vastama kvalifitseerimiskriteeriumitele, mis tuleks koostada. Me peaks need nõuded välja mõtlema. Üks teema on veel see, et kas on mõtet anda välja kaevandamislubasid õlitootmiseks avatasemes. Kas on mõtet olemasolevat ressursi ära kasutada. Ootasid selliseid ettepanekuid Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumist. Nende ettepanekud olid tagasihoidlikud.

Rein Raudsep:

Rakendusplaani jaoks võib panna Ants Paulsi ettepanekud kirja.

Einari Kisel:

Oleme Töörühmaga arutanud ettepanekuid. Üks ettepanek jäätmete probleemide uuringuks. Seda võiks teha Keskkonnaministeerium, mitte Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium.

Rein Raudsep:

Hea mõte.

Einari Kisel:

Põlevkiviõli väärtustamise osas, kui me räägime paralleelselt oksjoniskeemist, ei ole kindel, kas peame hakkama prioriteetlust välja töötama, kui oksjoniskeemi kaudu on võimalik välja selekteerida kõige väärtuslikum tehnoloogia. Mina jätkaks sellise analüüsi oksjoni kanda.

Kui me räägime põlevkivikeemiast, elektriekspordist ja põlevkiviõli produktide tootmisest, võime rääkida, et need põlevkivi kogused müüakse oksjonil. Siis me ei pea analüüsima, milline on neist kõige parem. Oksjon ise näitab seda.

Ants Pauls:

Ei ole sellega nõus. Kui see tehnoloogia on vana, aga raha on paljudel firmadel. Me ei peaks oksjonit pidama.

Rein Raudsep:

Põhimõtteliselt olen igasuguste ettepanekutega nõus. Põlevkivi arenguplaan ei ole õigusakt, see ei hakka reguleerima kaevandamislubade andmist, ta annab ainult suunad, millest juhinduda, selle alusel teeb kinnitav organ nõude, et Keskkonnaministeerium teeb muudatused Maapõuaseadusesse, Kaevandamisseadusesse või teeb uue Põlevkiviseaduse.

Peep Siitam:

Ma ei ole nõus, et jäätmeprobleem oleks Keskkonnaministeeriumi rida. Peaks siiski olema ka Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumi rida. Ehitustööstus allub Majandus-ja Kommunikatsiooniministeeriumile. Ilma vastavat normatiivgaasi muutmata ei ole asjal jumet. Klari omavahel ise kokku see asi.

Rein Raudsep:

Seal on väljapääs kindlasti olemas. Lõpetame praegu selle teema.

Einari Kisel:

Mina paneksin juurde ka Põllumajandusministeeriumi.

Rein Raudsep

Nõus.

Raivo Vilu :

Toetan härra Paulsi ideid. Põlevkiviõlile võiks teha konkreetse kriteeriumi. Madalakvaliteetset kütteõli põlevkivist toota Riiklik Arengukava ei kannata, kui siis ainult kohalikuks tarbeks.

Rein Raudsep:

See ei ole teostatav.

Jaanus Purga:

Kallis on toota ainult kõrgekvaliteetset õli. See on otsene mõju sooja hinnale. Siis ei taheta seda kallist osta. Eesti siseselt ei ole see veel mõeldav. Me mõtleme küll sellele aina rohkem, et Eestis võiks olla 1 kesktaseme rafineerimistehas. Siis võiks lõpuks julgeoleku ja majandusliku kriteeriumi sinna siduda. Härra Vilu ettepanek, et üldse mitte toota midagi, mis kütteõliks läheb, sellega palju katlamajasid poleks nõus. Siis nad peaksid ostma erimärgistatud diiselkütust, mis on kallis. Teatud kogus raskemat õli on alati vaja. Seda võiks kasutada soodsa kütte pakkumiseks.

Rein Raudsep:

Põlevkivi kasutamine nii elektri, kui õli saamiseks – see peab olema meie Arengukavas käsitletud.

Mingil ajal vajame me konsultanti, kes paneks rahalised asjad paika.

Peep Siitam:

Arusaamatuks jäi, millest täna lähtume? Kas kõigepealt vaatame selle nurga alt, et me kõigepealt toodame õli ja suurendame tootmist ja siis lähtume riiklikust huvist või lähtume kõigepealt sellest, milline on riiklik huvi ja siis selle järgi kujundame vajaduse. Riikliku ja erahuvi konflikt on olemas.

Jaanus Purga:

Eesti enda elektritarve on ainuke, mida käsitleme eraldi. Kõik, mis Eesti-sisesest elektritarbest üle jääb, on eksporditav, põlevkiviõli või elektrienergia – need on samaväärsed riigile. Riik korraldab oksjoni. See väldib „kiviaegse tehnoloogiaga“ tootmist. Sellega on oksjonikriteeriumiga välja selekteeritud tehnoloogiad, mis kaasaja turu tingimustes vastu peavad.

Rein Raudsep:

Selleks on vaja õigusakti.

Jaanus Purga:

Ma mõtlen riikliku huvi laiemalt, mitte elektrienergia tootmine üksinda ei ole riiklik huvi.

Kas õlitootmine on riiklikust seisukohast ainuõige.

Rein Raudsep:

Ümarlaua üldi: „Vallad on nõus põlevkivi kaevandamisega, kui seda kasutada elektritootmiseks 15 milj tonni aastas.“ See on näide, kui erinevad võivad arvamused olla. Arengukava peab kujundama lõpparvamuse.

Raivo Vilu:

Jaanus Purgal on õige arvamus. Peaksime arvestama ka, et elektritootmine põlevkivist on tegelikult raiskav. Peame tegema kõrvale põlevkivi vähendamise riikliku plaani. Et 20 aasta jooksul luuakse elektritootmise süsteemi alternatiivvariant. Muidu ei saa põlevkivi tähtsust vähendada.

Einari Kisel:

Praktikas on see reaalne variant. Kui räägime elektritootmiseks eraldatavast põlevkivi kogusest, siis see võib vabalt olla aastate kaupa vähenev.

Rein Raudsep:

Selline aspekt võiks olla Rakendusplaanis.

Ants Martins:

Uued Narva jaama blokid läksid tööle ja need pole ebaefektiivsed. Soojusenergiat mis jõkke läheb, seda läheb kaduma ka teistes jaamades. Kasutegur on oluliselt tõusnud ja ei jää maha jaamadest, mis töötavad teistel tahketel fossiilsetel kütustel. Seda ei saa põlevkivi puhul rõhutada. Teised küsimused, nt CO2 on muud asjad. Uus tehnoloogia vähendab ka CO2 ja kasvuhoonegaaside emissiooni.

Raivo Vilu:

Uued põlevkivikatlad töötavad maksimaalse kasuteguriga elektritootmise mõttes. Probleem on selles, et 90ndate aastate alguses tehti suured elektrijaamad, kust soojus läheb kaduma. Peame sellest üle saama. Enam ei tohiks ühtegi sellist jaama teha. Narva jaamade puhul oleks üks variant, et võtta soojus kokku ja katta Narva kilega või realsem oleks teha sinna kasvuhooneid. Sinna jäävad siiski keskkonnaprobleemid. Meil pole alternatiivi.

Dimitri Kaljo:

Efektiivsuse ja tehnoloogiate osas küsimus: lugesin julgeoleku paberit, kus on rõhutatud et peame rakendama uusi kaasaegseid tehnoloogiaid. See mis räägiti on see, et realselt on olemas uus tehnoloogia. Mul jääb mulje, et siin mõeldakse ka tuleviku tehnoloogiaid. Mida on mõeldud uute tehnoloogiate all?

Rein Raudsep:

Võib-olla nad kirjutasid lihtsalt loosungeid.

Raivo Vilu:

Ma arvan, et nad pidasid silmas lihtsaid asju. Ühte suurt ideed, et asendataks põlevkivi elektritootmise ressursina, sellist ideed ei ole. Reaalsete ressursidena saame arvestada tuult, biomassi, päikest, maagaasi. Head variandid neist on biomass ja tuul.

Ants Pauls:

Kui protokollid juurde pannakse ka Liikmete materjalid, siis seal lõpuks võiks olla märkus, et need on Liikmete isiklikud arvamused. Räägitakse, et Venemaa kapital tahab tulla siia õli tootma. Kuidas me kavatsame tulevikus nende vastu sõdida? Kas ainult piiri panemisega 20 miljonit tonni põlevkivi aastas kuni 2015. aastani?

Rein Raudsep:

Piir tuleb rangelt panna. 20 miljonit tonni on praegu liiga vara välja panna, aga piir tuleb panna. Kui me elame demokraatlikus maailmas, ei saa me lihtsalt valida kellele loa anname, kellele ei.

Jaanus Purga:

Põlevkiviõli tootmisel tekib oluliselt vähem CO2. Kui põlevkiviõli viiakse Eestist välja, siis põhikogus CO2 tekib seal, kus teda ära kasutatakse. Kui elektrit toodame Eestis, siis CO2 tekib ka Eestis. See on fakt, mis räägib elektriekspordi kahjuks. Põlevkiviõli energiat Eestist välja viia ei tohiks.

Rein Raudsep:

Tuuleenergia kasutamisesse suhtun positiivselt. Aga seal on üks probleem – seda energiat kasutades tuleb arvestada keskkonnanahoiu tagamise põhimõtet. Hispaanias ja Taanis näiteks on probleeme vähem. Me ei ole jõudnud veel nende tasemele. Praegu tehakse üle Eesti palju tuuleparke. See on soositud, aga seal on piirid – 100% ei saa tuuleenergia kasutamise peale minna. Biomassi peale saame minna.

Raivo Vilu:

Kliima lõik tuleb dokumenti kindlasti sisse panna.

Rein Raudsep:

Teeme saadetise Töögrupile rakendusplaani lisamiseks.

Rein Raudsep:

Millal toimub järgmine koosolek?

OTSUS:

Järgmine koosolek toimub 20.oktoobril kell 10.00 Keskkonnaministeeriumis.

Koosoleku OTSUSED:

1. Komisjoni protokollid ja lisad pannakse Keskkonnaministeeriumi kodulehele.
2. Levitada paremini teavet Arengukavaga seotud olevatest tegevustest. (s.h on mõeldud Ümarlauda, komisjoni, esinemisi meedias jne)
3. Lähtudes Dimitri Kaljo mõtteavaldusest sõnastada riiklik huvi järgmiselt : riiklik huvi on see, et organiseerida põlevkivi kasutust mõistlikul moel, arvestades kasutamise efektiivsust, keskkonna-aspekte (looduskeskkonna, sotsiaalseid, majanduslikke), riiklikku julgeolekut ja demograafilist olukorda regioonis.
4. Järgmine kohtumine toimub 20.10.2006 kell 10.00 Keskkonnaministeeriumis.

Rein Raudsep kuulutab Komisjoni Koosoleku lõppenuks ja tänab kohalviibinuid.

Juhatas: Rein Raudsep

Protokollis: Triinu Ehala